

якщо йдеться про відгук. Це дозволяє фахівцю залучити відвідувача до бібліотечної акції, флешмобу чи до іншого інтерактиву. Читач, «вірний своїй бібліотеці» швидше зреагує на запрошення відвідати презентацію нового автора, виставку чи майстер-клас у мистецькому відділі.

Питання фінансування бібліотек завжди стояла гостро. А в період військових дій і поготів. Та фахівці книгозбірні не пасивно очікують змін, а шукають способів – беруть участь у найрізноманітніших акціях і програмах: від таких масштабних як організовує Український інститут книги, до розіграшів одного примірника в обмін за донат, кількість відгуків, презентацію діяльності автора і т ін. Водночас нашим завданням є інформування читачів про існування ресурсів навкололітературних. Так у приватному спілкуванні з читачем чи на бібліотечних заходах з молоддю, на сторінках бібліотечних соцмереж і в рубриці інформаційного куточка ми постійно висвітлюємо діяльність влогерів і ютуб-каналів («Вовчиці читають» на каналі «Палає», канал «Розмова з «Сенсом»» тощо), сервіси з аудіокнигами типу («Абук», «Слухай» та ін.) Доводилося чути хибну думку, що це приведе до відтоку користувачів, мовляв, активні читачі стануть пасивними слухачами. Спростовуємо таку тезу: не всі аудіали виключно слухають, не всі візуали тільки читають. Читачі електронних книг часто читають паперові книги. Постійні відвідувачі книгарень зазвичай мають абонементи в кілька бібліотек. Тож з впевненістю рекламуюте різні літературні сервіси і книгарні, літературні події – презентації, фестивалі, книжкові толоки тощо. Навпаки поінформованість читача сприяє тому, що вашу установу сприйматимуть як авторитетну і вагому складову літературного ком'юніті, як наслідок - читацька аудиторія ростиме.

Діяльність бібліотек виходить за рамки приміщення, локації. Цьому, звісно, сприяють соцмережі та відеохостинги, але йдеться і про буквальне розуміння. Відкриття пунктів видачі літератури у різних установах. Так впродовж двох минулих років Хмельницька обласна бібліотека для молоді уклала договори з військовими частинами і навчальним закладом, що готує курсантів про відкриття пунктів видачі літератури на їх базі. І цей процес триває в напрямку співпраці із закладами профтехосвіти. Бібліотека укладає меморандуми про співпрацю з навчальними закладами і благо дійними фондами та громадськими організаціями. Звісно це сприяє залученню до читання ширшу аудиторію. А для фахівців дозволяє моніторити читацькі запити різних соціальних груп.

Список використаних джерел та літератури

1. Здановська В. Публічні бібліотеки і промоція читання: перепони та можливості// Бібліотечна планета - №2.- 2021. – С 22-25
2. Канюк О. Аргумент на користь читання і перечитування // Бібліотечна панета .- №3, 2018.- С10-12
3. Коваленко В. Осмислення проблеми «Молодь і книга у контексті інтелектуального потенціалу нації»// Українська мова та література в школі -№5. – 2019. С 38-42.
4. Пол П., Руссо М. Як виховати читача – Київ: ArtHuss, 2020.- 262 с.
5. Прайс Л. про що ми говоримо, коли ми говоримо про книжки: Історія та майбутнє – Київ: YakabooPublishing, 2020. – 224с.
6. Шевенко О. Книготерапія на допомогу людям //Бібліотечна планета.- №3.-2023. – С. 22-25

Наральник Тетяна,
вчитель трудового навчання
Чепелівської гімназії імені Петра Шемчука
Красилівської міської ради

Глобалізаційні процеси і людина: чи потрібні сьогодні читання і література

Розглянуто зміст поняття «культура читання», основні її визначення та ознаки, роль у формуванні культури людини. Підкреслено роль інформаційної культури особистості в контексті становлення інформаційного суспільства, наголошено на необхідності формування інформаційної культури як спеціально організованого,

цілеспрямованого процесу, спрямованого на навчання різних категорій користувачів спеціальним інформаційним знанням і вмінням. Показано можливості формування інформаційної культури в бібліотеках.

Ключові слова: читання, глобалізація, глобалізаційні процеси, людина, читач.

The content of the concept of «reading culture», its main definitions and features, and its role in the formation of human culture are considered. The role of the individual's information culture in the context of the formation of the information society is emphasized, the necessity of forming information culture as a specially organized, purposeful process aimed at teaching different categories of users special information knowledge and skills is emphasized. The possibilities of forming information culture in libraries are shown.

Key words: reading, globalization, globalization processes, human, reader.

Вступ. Останнім часом доля книги та читання в сучасному суспільстві стала дискусійною темою наукових дискусій. Вважається, що уявлення про цінність культури читання знижується, позиція читача менш значуща, ніж користувача електронних ресурсів чи глядача. Збільшення обсягу інформації призводить до бажання дізнатися більше, що викликає особистісні та соціальні зміни.

Сьогодні актуальною проблемою є небажання та незацікавленість молоді читанням. Молоде покоління зараз менше цікавиться книгами, натомість їх замінює телебачення, комп'ютер, Інтернет, відеоігри та інші відволікаючі речі. Це негативно позначається на становленні особистості сучасної молоді людини, знижує її освітній рівень, культуру, духовність. Українці впевнено залишають категорію «найбільш читаючих в світі», приблизно 46 відсотків населення взагалі не читає.

Важливість дослідження ролі культури читання в умовах сучасного інформаційного, комп'ютеризованого суспільства зумовлена тим, що культура читання є засобом розвитку якісних характеристик споживання інформації.

Основна частина. Багато подій у наш час відбуваються внаслідок того, що людство готує до створення солідарної глобальної спільноти, але все ще важко робити прогнози щодо майбутнього для людей і світу в цілому, і ми повинні пам'ятати що майбутнє не те, що від нього очікують, а кінцевий пункт призначення не те, до чого воно веде. Ми вже жили в іншій епосі, в іншому вимірі, були підвладні інформаційній культурі, світогляду та процесам глобалізації.

Визначенням глобалізації є зростання значення міжнародних відносин, економічна взаємозалежність між країнами, поширення нових технологій, однакові стандарти життя, єдині релігійні та політичні переконання та розвиток масової культури.

Глобалізація є стрижнем і суттєвою складовою сучасного етапу розвитку всього світу; прогрес модерності в людській расі, який передбачає зростаюче усвідомлення зникнення соціальних і культурних кордонів і розвиток універсального, ідеалістичного, андотропного порядку речей [2, с. 1].

Процедура глобалізації спостерігається в усіх сферах людської діяльності без певного плану. Його двигун все ще той самий, що й людські потреби щодо лідерства, жадібності, наслідування та цікавості (лише в країнах, міжнародних організаціях, транснаціональних корпораціях, а не в окремих особах).

Глобалізація – це не лише політичне, економічне, соціальне, а й психологічне явище. Сьогодні є багато досліджень, присвячених цій темі, але мало таких, які демонструють вплив глобалізації на окрему людину чи невелику групу людей.

Питання про те, наскільки глибоко глобальні сили та процеси змінюють зовнішній світ та особистість у ньому, є одним із найбільш гостро обговорюваних питань.

Глобалізація має як переваги, так і недоліки, останні з яких використовують її прихильники (глобалісти) і критикують її опоненти (скептики).

Нова ера та нові комп'ютерні та комунікаційні пристрої всередині та за межами бібліотеки, нові види діяльності самої бібліотеки, а також нові форми управління інформацією, все це має призвести до зміни концепції сучасної бібліотеки. і теоретичні

основи його функцій, завдань і місця в суспільстві, зокрема в управлінні інформаційною діяльністю.

Основними завданнями бібліотеки є підвищення якості життя в інформаційній технократії, забезпечення всіх необхідних умов для розвитку особистості як громадянина, підвищення її загальної культури (однією з основних складових якої є культура думка) [3, с. 100].

Практика споглядання не може бути віднесена до природжених властивостей. Воно не визначене при народженні, а розвивається в результаті набуття знань і розуміння навколишнього світу. Сьогодні люди використовують безліч ефективних методів підвищення культури мислення, одним із яких є набуття розумового досвіду через читання різноманітних письмових творів. Негативними сторонами цього методу є лише те, що, по-перше, читання не є систематичним, а по-друге, потенційно існує відсутність свідомого засвоєння законів, правил і форм, які безпосередньо стосуються культури мислення.

У результаті розвиток культури мислення знаходиться в прямій залежності від того, якою мірою особистість залучена до культури читання.

Ідея «культури читання» складна. У поняття «культура читання» автори книги «Бібліотекознавство» включають фундаментальні вимоги бібліотечної етики, до яких відносяться: не загинати сторінки в книзі, не робити на ній позначок, не зберігати її довше, ніж встановлено. призначений час. Однак вони не є остаточними. Культура читання вимагає, перш за все, серйозного підходу до читання, коли читач визнає світ джерелом знань і бажає ним скористатися [1, с. 38]/ Зрештою, коли читач використовує книгу як засіб простого відпочинку, але замість цього використовує її як засіб самовдосконалення, розвитку, організації та посилення своїх зусиль. Цілеспрямованість – ознака культури читання. Читач, який захоплюється читанням, вибирає книги, виходячи з їх цільового призначення. Розуміючи значущу роль читання, він не обмежується однією художньою літературою, а читає науково-популярні книги, які розширюють його культурологічний погляд на світ, додатково читає спеціальну літературу, яка підвищує його професійні здібності.

За визначенням В.А. Бородіної, практика читання є «основою розвитку особистості, її інтелектуально-емоційного, естетичного і духовного потенціалу, це досягнення особистості, ступеня розуміння прочитаного, числових і вербальних показників усвідомленості, активності та спілкування» [2, с. 3]. На думку Ю. П. Мелентьевої, культура читання поряд із здатністю орієнтуватися у світі інформації включає поняття «любов до книги», «інтерес до читання», «сприйняття й розуміння прочитаного», «творче читання». У зв'язку з цим одним із найважливіших компонентів визначення терміна є його емоційна складова: захоплення, потяг, любов до читання, основа розвитку інтелектуального потенціалу особистості, особисте сприйняття прочитаного, спосіб це читається.

Різноманітність – наступний важливий атрибут культури читання. Цілеспрямоване, різнобічне читання є найефективнішим, якщо воно проводиться в певному порядку і з урахуванням певної системи.

Систематичність і плановість є невід'ємними елементами культури читання. Найефективніше починати ознайомлення з літературою за принципом від легкого до складного. Крім того, читання кожної наступної книги поглиблює та вдосконалює отримані попередні знання, таким чином знання накопичуються, література краще осягається.

Важливо визнати, що відмінною рисою культури читання є здатність розуміти прочитане, знаходити головне, суттєве і важливе в прочитаному матеріалі. Крім того, знання логіки, правил і правильне мислення в його практичному застосуванні сприяють зосередженню уваги на вихованні власної думки, їхня допомога суттєва. Однак для найбільш ефективного та бюджетного читання читач повинен мати технічні навички використання книги. Типовими навичками є: звичка читати «про себе», вміння складати план того, що буде прочитано, мати уривки та найважливіші примітки, коментувати (володіти прийомами анотування та реферування) тексту, використовувати довідковий матеріал. .

Технічні можливості сприяють тому, щоб читач міг ретельніше вивчити книгу, добре її запам'ятати. Як наслідок, чим більше навичок люди мають у цьому відношенні, тим швидше вони читають, і тим ефективніше вони сприймають та інтегрують прочитане.

Знання бібліотечних ресурсів і бібліографії підвищує культуру читання, це сприяє більш раціональному підходу. Тобто читач повинен не тільки знати про довідкові ресурси та можливості бібліотеки (від DBA до Інтернету), але й повною мірою використовувати ці ресурси. Бібліотечно-бібліографічні знання читача необхідні для того, щоб навчитися самостійно, з найменшими витратами часу знайти найкращу літературу та інформацію.54].

На етапі розвитку інформаційного суспільства поняття культури читання доповнюється поняттям інформаційної культури, де поняття культури читання виступає основоположним принципом [3, с. 101].

Інформаційна культура – це частина загальної культури, яка являє собою сукупність знань, умінь і правил, пов'язаних з інформаційною діяльністю, які дозволяють споживачу інформації без обмежень досліджувати інформаційний простір, знаходити документи, що задовольняють його потреби, і використовувати дані (або документи). незалежно від їх розташування.

Важливо визнати, що питаннями культури читання та інформаційної культури спочатку займалися бібліотечні фахівці. Про необхідність наукового вивчення читача і книги вперше заговорив Н. А. Рубакін, а однією з перших інформаційних культур стали статті бібліографів К. М. Войхановської, Б. А. Смирнової, Е. Л. Шапіро. Серед найбільш значущих авторів, які зробили внесок у розробку методичних питань, пов'язаних з інформаційною культурою та культурою читання, можна назвати М. Г. Вохришеву, Н. Г. Гендіну, А. А. Гречіхін. Н.Є. Добриніна, Н.В. Збаровська, Ю.П. Маркова, М.Д. Смородинська та ряд інших осіб.

Фахівці, які займаються проблемами інформації та читання, вважають, що ступінь інформаційно-читацької культури передбачає різноманітність здібностей, якими повинна володіти людина [1, с. 24].

Майстер читання повинен мати такі здібності: пізнавальні, творчі, комунікативні, організаторські. У результаті культура читання — це розуміння, уміння та навички, необхідні читачеві для повноцінного вирішення, сприйняття та розуміння написаного. Їх повинні досягти всі, хто зацікавлений у тому, щоб стати кваліфікованим читачем. У складі інформаційної культури індивіда визнаються такі елементи, як когнітивний, етичний і технологічний. Перераховані здібності та компоненти можна поєднати для створення культури читання та інформаційної культури. За загальним правилом, ці два поняття окремі, хоча й взаємопов'язані.

Інтернет змінює спосіб написання книг. Електронні тексти самі по собі стають засобом читання (перш за все для пошуку інформації), а також засобом підключення читача до традиційної письмової роботи, в тому числі через бібліографічні ресурси. Сьогодні наявність чи відсутність конкретних матеріалів у конкретній бібліотеці не має істотного значення. Інформація бібліотеки вказує на наявність конкретної статті, рекомендує її тим чи іншим способом використати, бібліотекарі готові обговорювати, а часто й навчати, як вигідніше працювати з конкретною статтею чи іншим джерелом інформації, щоб завершити завдання.

Стан медіа-сектору різнобічно впливає на поведінку підлітків і визначає формування нових моделей поведінки підростаючого покоління. Сьогодні особливо важливо використовувати нові можливості Інтернету для популяризації читання дітей і підлітків, оскільки саме розвинена культура читання визначає здатність людини ефективно спілкуватися в Інтернеті. Використання інформаційно-комунікаційних засобів під час бібліотечних уроків суттєво впливає на їх якість, насамперед урізноманітнює, візуалізує та викликає інтерес дітей до бібліотеки.

Висновки. У підсумку результати дослідження дозволяють зробити висновок, що культура читання сьогодні – це передусім форма діяльності в інформаційно насиченому текстовому просторі, який включає в себе здатність знаходити необхідну інформацію,

осмислювати її та використовувати. для розвитку особистості. Місія бібліотеки – надавати допомогу своїм користувачам у поєднанні з книгою та інформацією, сприяти формуванню культури читання.

Хочемо наголосити, що для того, щоб перетворити бібліотеку на справжній осередок розвитку інформаційної культури особистості, ще потрібно вирішити багато питань організаційного, матеріально-технічного та фінансового характеру. Проте бібліотекар опанував нові інформаційні технології, він готовий ділитися своїми знаннями з користувачами, формуючи унікальну складову культури сучасної людини – інформаційну культуру.

Список використаних джерел та літератури

1. Головка М. В., Науменко С. О. PISA-2018 як індикатор стану загальної середньої освіти в Україні. Український педагогічний журнал. 2017. № 2. С. 8–20. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/707421/> (дата звернення: 11.10.2023).

2. Ісаєва О.О. Про сучасного читача: що відбувається з книгою на сучасному етапі. Шкільна бібліотека. 2014. № 3. С. 13–17.

3. Хорошковська Т. Сучасний погляд на читацькі вміння та їх вимірювання в основній школі. Українська мова і література в школі. 2008. № 3. С. 58–61. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/714147/> (дата звернення: 11.10.2023).

Нич Тетяна,

вчитель української мови та літератури
Старокостянтинівської ЗОШ I-III ст. №8,
старший вчитель

Урок позакласного читання

Дара Корній. «Мавки». Казка про Житницю та Василя (із книги «Чарівні істоти українського міфу. Духи природи»)

Мета: продовжувати знайомити учнів із творчістю письменниці Дари Корній; з'ясувати, хто така мавка, здійснити її характеристику, ознайомитися з різними видами мавок, порівняти уявлення предків про мавку та її сучасний образ; прочитати Казку про Житницю та Василя, проаналізувати твір (із книги «Чарівні істоти українського міфу. Духи природи»); розвивати критичне мислення, вміння давати стислі та логічні відповіді на питання; виховувати інтерес і шанобливе ставлення до світоглядних уявлень наших предків.

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. Мотивація навчальної діяльності

1. Перегляд офіційного трейлеру «Мавка. Лісова пісня» або повідомлення учня про фільм

<https://www.youtube.com/watch?v=izQA8C3emt4>

2. Проблемне запитання

Вчитель:

Цьогоріч значна частина вас дивилися фільм в кінотеатрах. Знаєте, що цей анімаційний фільм знятий за мотивами класичного твору Лесі Українки «Лісова пісня» та за мотивами народної міфології.

- Якою ви побачили головну героїню? Яка її зовнішність, риси характеру?

- Чи збігається сучасний образ Мавки з уявленнями наших предків про мавку?

II. Оголошення теми та мети уроку

Сьогодні шукатимемо відповідь на це запитання. А допоможе нам в цьому твір Дари Корній «Мавки», який увібрав дослідження вірувань прадавніх українців.

III. Засвоєння навчального матеріалу в процесі виконання практичних завдань

1. Критичне читання із завданням. Робота в групах